

GOSPODARSKI LIST

Glasiló c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: Ernest Klavžar.

„Gospodarski List“ izhaja vsaki mesec enkrat na celi pòli; udje c. kr. kmetijskega društva ga dobivajo brezplačno; za vse druge pa stane na leto 1 gld. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa odgovornemu uredniku. Rokopisi se ne vračajo.

Št. 5.

V Gorici 28. junija 1895.

Leto XIV.

Društvene zadeve.

Iz seje glavnega odbora dné 13. maja 1895.

Navzočni: Predsednik nj. e. grof *Franc Coronini-Cronberg*; vladni zastopnik g. c. kr. dvorni svétnik vitez *Alojzij Bosizio-Jungenegg*; zastopnik dež. odbora dr. *France Verzeznassi* in 13 odbornikov.

Prvi predmet dnevnega reda so bili predlogi zastran državnih podpor za leto 1896. Odbor je sklenil priporočiti naslednje podpore:

1. Za izdavanje društvenih glasil gl. 1000
2. Za pospeševanje sviloreje ” 800
- Iz te vsote bi se podelili štipendiji obiskovalcem svilorejskih tečajev, nagradili bi se voditelji svilorejskih postaj, in širilo bi se razkuževanje proti apneni bolezni.
3. Za potovalnega mlekarskega veščaka, kateri obiskuje mlekaruice in podučuje ter razkazuje, kako pravilno izdelavati maslo in sir ” 200
4. Za pospeševanje naprave uzornih kmetijskih posestev v deželi ” 2000
5. Za nabiranje in sestavo statistike o pridelkih ” 250
6. Za zboljšanje govede ” 5000

7. Za podpore mlekarskim in sirarskim društvom	gl.	2000
8. Za zboljšanje travnikov	„	100
9. Podpore vinarskim društvom	„	500
10. Podpore sadjarskim društvom	„	600
11. Za povzdigo sadjereje s tem, da se razdelé dobra sadna drevesca med kmetovalce in male posestnike	„	600
12. Za zboljšanje murboreje s tem, da se brezplačno razdelé drevesca ter dovolé nagrade za murbine drevesnice	„	600
13. Za napravo ameriškanskih trtnic in za razdelitev takih podlag cepljenih z domačimi trtami, da se naši vinogradniki prepričajo, kako uspešno si s tem lahko pomagajo za slučaj, ako bi se imela trtna uš zanesti v njih vinograde	„	4000
14. Za poskušnje z umetnimi gnojili	„	300
15. Za podelitev malih podpor tistim nepremožnim kmetovalcem, kateri bi se hoteli deležiti poučnih tečajev o cepljenji ameriškanskih trt, kakoršni se prirejajo na obeh oddelkih dež. kmet. šole	„	200
16. Za najemščino skladišča, v katerem se hrani skupno naročeno kmetijsko blago	„	200
17. Za upravne stroške, ki jih prizadeva poraba državnih podpor	„	200.

Po predlogu d.ra Verzegnassi-ja je sklenil odbor, da se imajo potom skupne naročbe preskrbljevati tudi dobre vrste krimskih semen, posebno detelje. Toda pristnost naročenih semen bi morala biti zagotovljena po preiskavi c. kr. kem. poskušališča. Predsednik je naznanil, da je vis. ministerstvo na razpolago dalo 400 gld. podpore za potovalni poduk o pridelovanju hmelja in o sadjereji in pa 300 gld. za poskušnje z umetnimi gnojili. O tem naj bi se podali konkretni predlogi.

Odbor je sklenil, naj se predlaga ministerstvu, da se od prve vsote porabi 100 gld. za poskušnje z nasajenjem hmelja, 300 gld. pa za nakup dobrih sadnih drevesc, ki se razdelé med manj premožne, marljive posestnike v deželi.

Zaradi 300 gld. odmenjenih za poskušnje z umetnimi gnojili se ni razpravljalo, ker ni bilo poročevalca gosp. T. Frühaufa pri seji. Med voditelje svilorejskih postaj in pooblašcene učence kme-

tijskega poskušališča, kateri so letos nepremožnim kmetovalcem brezplačno preiskovali svilodno seme, razdelil je odbor po predlogu g. ravnatelja I. Bolle-ta 200 gld nagrade.

Predsednik je čital poročilo odsotnega odbornika d.ra Marani-ja o sklepih V. kmetijskega kongresa na Dunaji in stavil predlog, naj naše društvo pristopi tistim prošnjam, katere zanimajo posebno našo deželo; te prošnje zadevajo

1. preuredbo domovinskega zakona;
2. sredstva za izboljšanje živinoreje, zlasti govede in
3. dobivanje živinske soli in Kainita.

Predsedništvu se je naročilo, naj v zmislu duašnjih sklepov poda deželnemu odboru menenje o vlogi V. kmetijskega kongresa.

Namestništvo je prašalo, naj kmetijsko društvo izrazi svoje misli o prošnji tukajšnjega lovskega društva zastran varstvene dobe za fazane. Društvo je o tem zaslišalo menenje načelnika korminskega kmetijskega oddelka, kateri priporoča, da se podaljša varstvena doba za samice tega tičjega plemena v namen, da se ta letavina ohrani v naši deželi. Glavni odbor je sklenil v tem zmislu podpirati prošnjo lovskega društva, ob enem pa naprositi namestništvo, naj si prizadeva doseči, da tudi v sosednjem kraljestvu podaljšajo varstveno dobo za fazane. Dalje se je naložilo predsedništvu, naj poda namestništvu pritožbo zaradi nekaterih neprilичnosti, ki se gledé lova godé v korminskem okraju in naj izprosi skrbnišo pažnjo od strani c. kr. orožništva in strože postopanje od strani c. kr. polit. oblastva, da se zató nekatere lovske zlorabe.

Slednjič se je na vprašanje namestništva, ali ne bi kazalo spremeniti varstveno dobo za divje race, sklenilo, da naj ostane varstvena doba za vsa račja plemena, kakor jo določuje zakon.

Odbornik grof *Rudolf Pace* je obširno poročal o prošnji deželnega odbora silezijskega v zadevi revizije zemljišnega katastra in je predlagal, naj se priporoči našemu deželnemu odboru, da soglasno s to prošnjo zagovarja olajšanje zemljiškega davka.

Po predlogu poročevalca, g. *Nigris*-a, je glavni odbor na dotično vprašanje vis. kmet. ministerstva izrazil menenje, naj bi se zabranila kupčija z inozemskim žitom, katero prihaja za mlenje čez mejo s pridržkom colnega povračila, kakoršna kupčija je vrejena po minist. ukazu z dne 29. maja 1882 št. 50 drž. zak., — pa je domačemu kmetijstvu škodljiva.

Po predlogu odbornika *Cristofolletti*-ja je sklenil odbor, naj se predsedništvo poteza za to, da se bo tudi v Gorici pri glavni tabačni zalogi prodajal tabačni izvleček za kmetijske potrebe.

Sprejeli so se naslednji novi udje: gg. *Mih. Cernutti* iz Červinjana, *Tristan Collavini* iz Joaniza, inženjer *Julij Dreossi* iz Červinjana, nj e. *France baron Kuhn pl. Khunenfeld* c. in kr. topničarski general v Strasoldu, *Ahil Pez* zemljemerec v Propetto in *Josip Pavlica* professor bogoslovja v Gorici.

Sadjarsko in vinarsko društvo za kanalski okraj.

S Kanalskega 15. junija (Izv. dop.)

Naše društvo je letos začelo delovati. Sklenilo je, — če mu c. kr. kmetijsko društvo izprosi izdatno državno podporo, — da si omisli v Kanalu sposobno zemljišče za sadno semenišče in drevesnico, in za zdaj v zapkup vzame primerni zemljišči v kalski in v ajbski županiji, da se napravite posebni drevesnici za potrebe obestranskih gorskih občin in potem še kako zemljišče v ugodni legi nad Ročinjem za trtnico, da bo možno oskrbeti take nasade, kakoršni se najboljše prilagajo zemljiščnim in podnebnim razmeram dotičnih pokrajin. Kdor sodi po množini nasajenih sadnih dreves, vtegne sicer reči, da je Kanalsko uže bogato oskrbljeno sé sadnim drevjem, in kdor je videl na deželni razstavi l. 1891. v Gorici razstavljeno kanalsko sadje, zlasti jabolka in hruške, je moral tudi priznati, da imajo Kanalci prav mnogo vrst krasnega, izbornega sadja. A ravno v tem, da imajo prav mnogo vrst, tiči morda največja napaka; kajti razumen sadjar sadi sicer mnogo dreves, a malo sadnih vrst; on zbira namreč samo take vrste, katere najboljše vspevajo na njegovih zemljiščih, rodé rade in bogato, so v kupčiji priljubljene in pred vsem sposobne za eksport, za veliko kupčijo. Dosedanja kanalska sadjereja pa se ne ravna v tem oziru po prav nobenem pravilu. Tu je vse polno plemen in skoro vsacega plemena vse polno vrst sadja, a skoro nijedne dobre kupčijske vrste ni v toliki množini, da bi posestnik, ali da bi tudi več njih skupaj lahko na debelo trgovalo sé svojim

sadjem. Nekaterih vrst jabolk kakor dunajk, pogačie in kake vrste hrušk je več od drugih, — sicer pa je vse mešano.

Edina kupčija s čespljami je v dobrih letinah kolikor toliko pomenljiva in izdatna.

Druzega sadja je mnogo, a skupi se za nje veliko manj, kakor bi se lahko skupilo, ako bi bilo sadjarstvo vrejeno na zdravi, dobro preišljeni podlagi. In tu ima sadjarsko društvo lepo, obširno polje, da pokaže, ali prav razume svojo nalogo in ali jej je kos. V prvi vrsti naj skrbi za to, da bodo kmetovalci tako delali, kakor smo zgoraj povedali, da delajo drugod razumni sadjarji, to je, da bodo marljivo sadili samo izbrane, zemljišnim in podnebnim razmeram prilagajoče se sadne vrste, ki so priljubljene na sadnih trgih in sposobne za eksportno kupčijo.

Predaleč bi zagazili, ako bi hoteli govoriti še o vseh drugih nalogah, ki čakajo mlado društvo in so označene v njegovih pravilih; omeniti hočemo samo še edno: Kmetovalci na Kanalskem, zlasti v občinah kraj Sočnih bregov marljivo sadé sadna drevesa in jih cepijo, potem pa jih navadno pripuščajo Božje previdnosti. O pravilnem obrezovanji je malo videti, o guojitvi, če ni drevo tako srečno, da raste v polji, še manj. Še redkeje je videti, da bi kdo čistil svoje drevesne nasade, zatiral gosenične zalege na njih ali se lotil celó kacega nasvetovanega sredstva zoper razne drevesne bolezni. Te skrbi v obče ne poznajo naši kmetovalci ne samo na Kanalskem, ampak tudi v drugih sadorodnih pokrajinah naše dežele ne. Govorimo v obče; navédli bi lahko tudi kako častno izjemo; a žal, da so take izjeme redke kakor bele muhe.

Da se to obrne na bolje, treba pouka, temeljitega, prepričevalnega, torej praktičnega pouka, in ta spada tudi med najvažnije naloge sadjarskega društva. Na odboru je, da jo izpolni in na sadjerejih, da sprejmejo pouk in se ravnajo po njem.

Žal, da smo toliko let zaostali za drugimi sadorodnimi pokrajinami, kjer se napredno sadjarstvo veselo razvija v blagor dotičnim kmetovalcem! Naše pokrajine odlikujoče se po podnebnih in zemljišnih prednostih bi lahko bile na veliko višji stopinji, nego je n. pr. Štajersko, Česko i. dr. — pa so gledé sadjereje, kakor sploh v vseh kmetijskih rečeh ostale daleč za njimi. Ko drugod napredujejo in tudi uže uživajo sad naprednega kmetovanja in obrtovanja, se pri nas še le zavedamo silne potrebe napredka, se pro-

bujamo in z drencem na očeh pripravljamo na delo. In tem težavnije se ga lotimo, ker smo v dolgoletni nevednosti in nemarnosti nekako odreveneli in zraven tega tepeni po rastlinskih boleznih in pogostih elementarnih nezgodah ekonomično tako opešali, da si brez izdatne podpore sami skoro ne moremo več pomagati na noge. Naše posestvo, naše velike in male kmetije hirajo, ker so malo da ne vse obložene z dolgovi. Davkarija in sodnija bi lahko podale o tem žalostno statistiko.

Zato pa je skrajni čas, da se predramimo in da pogumno stopimo na pot kmetijskega napredka. Na Štajerskem je sadjarsko društvo v preteklem dvajsetletji z razumnim, za stvar vnetim svojim delovanjem doseglo velikansk uspeh na sadjarskem polji. Popsod, koder hodiš po deželi, vidiš ob cestah, po travnikih in bregovih krasne drevorede izbranih sadnih vrst, vse pravilno vzgojeno in oskrbovano, da je veselje gledati. Še večje veselje pa uživa kmotvalec, kadar po končani trgatvi šteje lepe denarce, ki jih je skupil za obilni pridelek. In kakor na Štajerskem, tako delajo in se veselé uspeha tudi drugod. — Pri nas pa, kjer bi moralo biti sadjarstvo glavni vir blagostanja — začenjamo. Začnimo vsaj resno, bodimo vstrajni in hitimo, da čim brže popravimo, kar smo zamudili! Ta poziv velja mlademu društvu.

Sredstva zoper kriptogamo ali trtno bolezen „Oidium“.

Spisal I. BOLLE.

Ker je letos pogostoma deževno vreme in se v vlažnosti posebno rada prikazuje in razvija trtna bolezen, zdi se nam primerno, da razložimo trtorejcem še enkrat, kar smo jim povedali uže leta 1885 v „Gospodarskem listu“ o tej bolezni in o sredstvih, katerih se nam je posluževati, če jo hočemo zatreti.

„Oidium“ znun pod imenom „Kriptogama“ ali navadne trtne bolezni, je mikroskopična glivica, rastoča kot zajedalka na trti; ona se širi po perji, mladikah (glavah) cvetji in grozdji in pokončuje ne samo pridelek, ampak ugonablja tudi trto.

Pred leti je prizadevala ta bolezen v nekaterih krajih veliko škode; a tega niso bila toliko kriva neugodna vremena, kolikor je pripisovati krivdo nebrižnosti trtorajcev.

Da se naši trtorajci za naprej, kolikor možno, obranijo tega zlá, priporočamo jim prav topla, naj se ravnajo po naslednjih zapovedih; saj gre za to, da se nam ne okraati eden izmed glavnih pridelkov naših zemljišč:

1. Edini pripomoček zoper trtno bolezen je žveplo, prav in o pravem času rabljeno, kakor je tu zdolej popisano. Nikar se ne ozirati po drugih pripomočkih, ki jih ta ali oni priporoča in prodaja kot svojo z najdbo, samo da si z denarom neprevidnega trtorajca polni svoj žep.

2. Izdatno zdravi samo čisto žveplo, to je tako, katero popolnoma zgori, da ne pušča nobenih zemljenih ali pepelnih ostankov. Žveplo mora biti še le v zadnjem času zmleto in v najfineji prah spremenjeno, da ne čutimo nobenega koščeka ali zrnca če je manemo med prsti *).

Čem drobneje je žveplo zmleto, tem izdatniše je in tem manj ga porabimo. Debelo zmletega žvepla pade mnogo na tla, preden pride do trte; kar ga pa dospé na trto, se je ne prime, ker je raznese vsak vetrič.

3. Žveplajmo samo, kadar je jasno nebo in mirno vreme, kadar se je posušila rosa in čez dan v najtoplejih urah. Nikar ne žveplati v vetrovnem vremenu. Kadar veje sapa od morja, delajmo predpoldné.

4. Žveplajmo s čopičem (pinelom) prvič, kakor hitro so se iz mladega popja razvili 3 do 4 listi, to je, kadar so poganjki okoli 10 centimetrov dolgi. Če zanemarimo to prvo žveplanje, izdajo le malo naslednja in potem nam bo veliko teže pregnati bolezen,

5. Drugič moramo požveplati celo trto s pihalnikom **), kakor hitro je ocvelo grozdje, to je, kadar odpada cvetje.

*) Kdor hoče gotov biti, da je žveplo zares čisto in prav fino zmleto, temu svetujemo, naj dá uzorec dotičnega blaga kemično preiskati ali analizovati. Kadar bo dognano, da je čisto in fino, naj zahteva poročstvo za to, da je blago, katero namerava kupiti, enako uzorec. Preiskave izvršuje e. kr. kem. kmet. poskušališče v Gorici; za vsako preiskavo je plačati 50 kr.

**) Čopki in pihalniki se dobivajo pri kleparjih: Josip Pilotti „Riva della Sanità“ v Trstu, A. Fornasarig v Romansu, in še drugi izdelujejo prav pripravne in po zmerni ceni.

6. Tretjič požveplajmo samo grozdje, kadar postanejo jagode tako debele kakor grah; požveplajmo tudi liste, če vidimo, da jih je napála bolezen.

7. Opazujmo skrbno trte od konca junija do konca julija, to je v dobi, ko je trtna bolezen najhuja, in žveplajmo s pihalnikom nemudoma in prav skrbno, kadar koli vidimo, da se je prikazala bolezen. Enako nam je ravnati tudi avgusta in septembra meseca.

8. Kadar trebimo ali mandamo trte, moramo skrbno odstranjevati tiste liste, kateri zakrivajo grozde, da so bolj na prostem in jih torej lažej žveplamo.

9. Žveplanje moramo vsakrat brez odlašanja ponavljati, kadar je dež spral, ali veter raznesel žveplo hmalu po tem, ali še istega dne, kos mo je natrosili.

10. Posebno skrb moramo imeti za tiste vrste delikatnih trt, katerih se najraje loti bolezen; te moramo tolikrat žveplati, dokler ne zgine zló. Kadar vidimo, da je katera trta zelo bolna, žveplajmo jo, tudi če ima malo, ali če nima nič grozdja. Če ozdravimo rastlino, začela bo čvrsto rasti in tako si zagotovimo pridelek za naslednje leto.

Kriptogama ali „Oidium“ je bolezen, katera se prikazuje zdaj tu, zdaj tam vsako leto in katero preženemo, če ravnamo tako, kakor smo zgorej razložili. Kdor bo tako delal, se gotovo ne bo kesal; kdor bo pa zanemarjal bolezen, zgubi ne samo pridelek, ampak poginejo mu s časom tudi trte.

12 zapovedij za dobro napravo surovega masla.

Iz predavanja dr. Wilhelma v zboru podružnice v Aussee-u.

1. Prvi pogoj za napravo dobrega in okusnega surovega masla (putra) in da se maslo dolgo dobro obdrži, je snažnost. Zato mora biti vse, kar pride z mlekom v dotiko, popolnoma snažno in čedno. Čedno mora biti kravje vime, čedna mora biti roka dekle, ktera kravo molze, čeden mora biti bram (mlečnica), kjer se mleko spravlja, čedna posoda, v katero se spravlja smetana, čedna mora biti pinja in snažno vse, s čemer se surovo maslo gnete in kjer se hranjuje, dokler se ne prodá.

2. Predno se torej krava molze, se ji mora vime dobro omiti in posušiti; isto tako si tudi dekla mora skrbno roke omiti, predno začne molzti.

3. Namolzeno mleko naj se brž ko mogoče izpravi iz hleva, da se ne navzame hlevskega duha. V mlečnici se mora pa brž dvakrat skozi tanko sitce precediti, da kaka dlaka ali kaj drugega takega ne ostane v mleku.

4. Mlečnica (mlečni hram) se ne sme za nič drugega rabiti in nobena druga reč ne sme v nji biti, kakor samo mleko. Zrak v mlečnici mora biti čist, torej mlečnica taka, da se lahko prez rači, pa tudi potrebna toplina v njej obdrži; zato je treba, da ima v zimskem času peč.

5. Da se smetana nareja na mleku, se navadno vlije v latvice: latvice pa morajo biti plitve, k večjemu kake 3 palce (7 do 8 centimetrov) globoke. Latvice se v mlečnici postavijo druga zraven druge na čedna pa suha tla ali pa na lese, ki so le malo višje nego tla. Zeló napačno je, če latvice stojijo druga vrh druge.

Latvice so lesene, lončene, steklene, iz emajliranega litega železa ali pa dobro pocinjenega železnega pleha. Plehaste, dobro pocinjene, so med vsemi najboljše zato, ker so trpežne, se lahko čedijo, pa so tudi dober kup.

Mlečnica ne sme biti toplejša nego, k večjemu 15° C., mrzlejša pa tudi ne nego 12 stopinj; zato je treba po leti pridno zračiti jo in po dnevu ob hudi vročini okna zapirati, po zimi pa kuriti.

Posnema se smetana čez 36 do 48 ur, dokler je mleko sladko. Posebno po leti je treba paziti na to, da se mleko posname, predno se začne kisati, a vender ne prenaglo.

6. Posnema se pa smetana tako, da se posname sama vsa, in se nič mleka zraven ne vzame. Najbolje se to opravi s ploščnato plehasto žlico, v kateri so majhne luknjice, skozi ktere mleko lahko odteče.

7. Kdor hoče posebno fino surovo maslo napraviti, mora mesti sladko smetano.

8. Da se smetana srečno umete, je največ odvisno od tega, koliko topline ima smetana. Sladka smetana se najbolje umete, če ima 11° C. topline, kadar se v pinjo vlije. Če je torej smetana toplejša, se mora pinja v mrzlo vodo postaviti, da se shladi na 11 stopinj; če pa je mrzlejša, se mora pinja postaviti v vročo vodo, smetana v pinji pa mešati tako dolgo, da dobi gori povedano to-

plino. Prilivati gorke ali mrzle vode se smetani nikoli ne sme, sicer se maslo teže umete in mu je škodljivo. Po zimi se mora pinja poprej s toplo vodo omiti, da se smetana v njej preveč ne shladi.

9. Lesene pinje so boljše od plehastih.

10. Pinja naj se le na pol napolni s smetano. Mesti se ne sme prehitro.

11. Gnesti se ne sme z roko, ampak z lesenimi lopatami.

12. Če se dela surovo maslo iz kiselkaste smetane, se ga več dobi, ali ne drži se dolgo, če ni osoljeno. Tudi mora kiselkasta smetana malo toplejša biti (12 do 15° C.), kadar se vlije v pinjo.

„Kmetovalec“.

RAZGLAS

o delitvi državnih daril za konjerejo, to je, za kobile in žrebice v grofiji Goriški in Gradiški in mejni grofiji Istri.

V grofiji Gorici in Gradiški in v mejnej grofiji Istri delila se bodo državna darila za leto 1895 v srebrnih goldinarjih in srebrnih medaljah, kakor tudi v priznalnih diplomah: *a)* za kobile-matere sè sesajočimi ali odstavljenimi žrebeti, *b)* za mlade t. j. dve — do petletne kobile, in *c)* za jedno — in dvoletne žrebice v treh nastopnih postajah, in sicer :

dne	20.	septembra	1895	ob	10.	uri	dopolude	v	Gradiški
”	21.	”	”	”	10.	”	”	v	Tolminu
”	23.	”	”	”	10.	”	”	v	Pazinu.

Za delitev daril veljajo sledeča določila, katera je ukrenilo po razmerah te dežele, in po navodilih gledè tega obstoječih visoko c. kr. ministerstvo za poljedelstvo.

I. Splošna določila.

1. Darila deli v vsakej konkurznej postaji posebna komisija obstoječa iz zastopnika c. kr. državne žrebčarne, potem iz dotičnih pooblaščenecv, določenih po visokem c. kr. ministerstvu za sodelo-

vanje v zadevah deželne konjereje, slednjič iz c. kr. deželnega živinozdravnika.

2. Kot darila se bodo delili srebrni goldinarji in srebrne medalje.

V slučaju, da se kdo darilu odreče, se podeli dotičnemu mesto darila, priznalna diploma z imenom lastnika, kratkim opisom obdarovanega konja in z opazko, da se je dotično darilo odreklo.

3. Darila izplača lastniku obdarovane živali tokoj darovalna komisija proti pobotnici.

4. Konj, ki je bil obdarovan z državnim darilom v jedni konkurenčni postaji, nima pravice dobiti v tistem letu državno darilo v kaki drugi konkurenčni postaji.

II. Posebna določila.

A. za kobile-matere, *B.* za mlade kobile in *C.* za žrebice.

k. A.

1. Sposobne za tekmovanje so kobile-matere kobilarnih plemen samo od petega, kobile-matere noriškega (Pinzgauškega) plemena pa že od četrtega leta naprej brez omejitve starosti, in sicer dokler so zdrave, dobro rejene in sposobne za pleme, ter imajo zdrava sesajoča ali odstavljen žrebeta.

2. Darila se smejo kobilam-materam pripoznati samo tedaj, ako izhaja žrebe od državnega ali licencovanega privatnega žrebca, in je to dokazano s zakonitim spričevalom o oplemenjenju.

3. Okolnost, da je bila kaka kobila-mati v prejšnjih letih uže enkrat ali večkrat obdarovana, je ne izključuje iz nadaljnega tekmovanja.

k. B.

4. Sposobne tekmovati so mlade t. j. triletne še neoplemenene žrebice in štiriletne oplemenene ali še neoplemenene kobile kobilarnih plemen, kakor triletne oplemenene ali neoplemenene kobile noriškega (Pinzgauškega) plemena; štiriletne kobile noriškega (Pinzgauškega) plemena in petletne kobile kobilarnih plemen samo z pogojem, da so dokazno v letošnjem letu bile oplemenene.

Omenjene kobile se smejo pa obdarovati samo tedaj, ako prihajajo odnočno ako so oplemenene od kakega državnega ali licencovanega privatnega žrebca, in je to dokazano z zakonitim spričevalom o oplemenenju.

5. Mlade kobile, ki so bile kot take že enkrat obdarovane, smejo se poše obdarovati samo kot kobile-matere sè zdravim odstavljenim ali sesajočim žrebetom.

k. C.

6. Pravico tekrovati imajo zdrave žrebice po dovršenem prvem in drugem letu svoje dobe, ako so dobro rejene, ter po svoji rasti obečajo uspešen nadaljni razvoj in izgojo.

7. Pravico na darila imajo lastniki takih žrebie samo tedaj, ako so dokazali sè zakonitim spričevalom o oplemenenju svoj rod od kakega državnega ali licencovanega privatnega žrebca in s spričevalom občinskega predstojnika izpričajo, da so kobile sami izredili.

k. A, B in C.

8. Za kobile-matere, mlade kobile in žrebice, sposobne za tekrovanje razdele se na vsakej tekrovalej postaji in sicer :

- a) Za kobile-matere se sesajočimi ali odstavljenimi žrebeti jedno darilo od 35 gl., jedno od 20 gl. (na postaji Gradška od 25 gl.), jedno darilo od 15 gl. (v Gradiški dve darili po 15 gl.), razun tega v Pazinu dve darili po 10 gl.; dalje v Tolminu in Gradiški pa po dve srebrni medalji.
- b) Za mlade kobile jedno darilo od 25 gl., jedno od 20 gl., jedno darilo od 15 gl. (v Gradiški dve darili po 15 gl.), razun tega v Pazinu dve darili po 10 gl., dalje v Tolminu in Gradiški po dve srebrni medalji.
- c) Za žrebice jedno darilo od 10 gl., dve darili po 10 gl. (v Pazinu štiri darila po 10 gl.), razun tega v Tolminu in Gradiški po dve srebrni medalji. — Skupaj 590 gl. in 12 medalj.

Konečna opazka.

Lastniki triletnih za pleme sposobnih žrebcev se pozivajo, da predstavijo iste o priliki obdarovanja komisiji v namen slučajne zabilježbe za eventualni poznejši nakup.

Vsak lastnik konj, kateri hoče za kako plemensko žival dobiti kako darilo, mora sè s podpisom reverza obvezati, da jo ne proda izven dežele in da bode isto še jedno leto obdržal in jo predstavil komisiji o prihodnjem delanju daril. Če bi pa prišel obdarovan konj med tem časom drugemu v last, ostane vendar tisti, ki je prejel darilo odgovoren za to, da bode novi lastnik konja izpolnil z reverzom prevzeto obvezo. Ako bi se ta obveza ne držala, povrniti je brez ugovora prejeta darilo. Taka obveza glede kobil se žrebeti ne velja tudi za žrebe obdarovane kobile, ker ni obdarovano žrebe, ampak kobila.

C. KR. NAMESTNIŠTVO

v Trstu, dne 30. maja 1895.

Razne vesti.

Vinarsko in sadjarsko društvo za Brda, katero obstoji uže nad 25 let, imelo je dne 9. tek. meseca svoj letni občni zbor v Kojškem v Mariničevi dvorani. Zbranih je bilo kakih 50, večinoma domačih posestnikov, katerim je g. predsednik A. Fiegelj najprej v kratkem pokazal, kako se v zeleno cepijo trte, potem pa je, prestopivši na dnevni red, precej obširno govoril o namenu in dosedanjem delovanji društva.

Za njim je priporočal odbornik kmetijskega društva gospod E. Klavžar, naj se v namen složnega in uspešnega delovanja društvo spoji z novim vinarskim društvom, katero je ne davno shod posestnikov v Biljani sklenil ustanoviti za Brda. V dosego tega združenja naj se dogovorno med obema društvoma v kratkem skliče še en občni zbor, oziroma shod posestnikov. Ker je zbor soglasno sprejel ta predlog, odpadle so druge točke dnevnega reda in predsednik je zaključil zborovanje.

Želeti bi bilo, da se na shodu doseže popolno sporazumljenje in da bi potem društvo sé zjedinjenimi močmi začelo čvrsto delovanje v prospeh domačega vinarstva in sadjarstva.

Trte obetajo letos na Goriškem bogato trgategv. Rane vrste — med njimi tudi Izabela — so uže ocvèle in imajo lepo razvite grozde; navadne domače vrste so zdaj v najlepšem cvetju in širijo najprijetnišo vonjavo krog sebe. Večinoma so tako obložene, da je videti tam, kjer se trte pravilno zmandane in otrebljene, več grozdja kakor perja. V goriški okolici so blizo vsi kmetovalci poškopili svoje nasade z bakrenim vitrijolom in zeló nemaren je, kdor tega ne stori, ker je zdaj dognana in povsod priznana resnica, da škropljenje z raztoplino modre galice ne samo zanesljivo preganja Peronosporo, ampak pospešuje tudi trtno raščo. Razumno poškopljene tite ohranijo zdravo, temno zeleno perje do zadnjega, se čvrsto razvijajo, njihov les dozori popolnoma in je torej skrbljivo tudi za bodočnost. — Razumen trtorejec ima vedno skrbno oko za svoje vinograde, kajti trta potrebuje marljivega obdelovanja in oskrbovanja od konca zime do pozne jeseni. Če jej točno strežež, jo o pravem času opleveš, okopavaš, zadostno gnojiš, razumno mandaš, skrbno preganjaš mrčese in zajedave glivice, ki se je lotijo — če jej vse to storiš, in jo Bog obvaruje uime — povrne ti skrb in trud v obilni meri. Če jo pa zanemariš, kaznuješ samega sebe: Letos ti obrodi malo, hletu še manj in slednjič ti usahne. Za vsako trtno bolezen imamo zdravilo in vsa ta zdravila smo uže popisali v „Gospodarskem Listu“ ter dodali poduk, kako naj se zdravijo bolne trte. Zdravljenje v obče ne stane mnogo, a če tudi kaj stane, pa zanesljivo pomaga in torej se ni ustrašiti primerno male žrtve, za kojo nas odškoduje obilen pridelek.

* *

Tobačni izvleček, ki se dobiva zdaj, kakor smo poročali v zadnji številki, za kmetijsko rabo v tobačnih tvornicah v Hainburgu, Ljubljani, Sacco in Budjevicah, je zgoščen sok, ki se odteka iz viržinijskega in kentuškega tobaka. Ker obsega do 7 ali 8 $\frac{0}{10}$ nikotina, jako hudega strupa za vse živali, posebno pa za mrčese, vporablja se z uspehom za pokončevanje vseh tistih vidnih in nevidnih uši in drugih zajedavih ali sploh škodljivih žuželk, katere napadajo sadna drevesa in druge kmetijske rastline. Za to rabo pa moramo izvleček stanjšati in sicer tako, da zmešamo 2 kilograma izvlečka med 100 litrov vode, ali 2 grama med eden liter vode.

S to tekočino namočimo napadene rastline, ali jih poškopimo s tako škropilnico, kakoršno rabimo proti Peronospori. Ker se uši, gosenice in njihove zalege nabirajo radi na spodnji strani listov, bo najbolje, da v takih slučajih poškopimo napadene rastline od spodej navzgor. Škropljenje naj se ponavlja v 6 do 12 dneh, da se pokončajo vse tiste škodljive živalice in še žive zalege, katerih nismo morda prvi krat zadeli. Če z 2 odstotno raztoplino tobačnega izvlečka poškopimo tudi tla okoli rastlin, pokončamo s tem tudi polže in zemске skakajoče bolhe (*Haltica olearacea*), katere so zelo škodljive mladim rastlinam v semeniščih in na vrtilih.

* *

Glistava žrebeta; kako ravnati z njimi? Poleti bolehajo štiri — do sedem mesečna žrebeta pogostoma zaradi glist; vsled tega oslabé in včasih celó poginejo. Taka teleta niso redno ješča; danes so zaprta, jutri grižava, shujšajo se in dlaka zgubi svitlobo. Najzanesljiveje znamenje te bolezni so gliste v blatu. Glistavo žrebe ozdraviš tako-le: Pet — do šestmesečni živali daš dva dni zaporedoma vsak dan trikrat po 1 gram bljuvne soli (*Brechweinstein*) raztopljene v gorki vodi, katero priliješ pijači. Mlajša žrebeta dobijo nekoliko manj soli. Včasih treba zdravilo še enkrat dati. V krajih, kjer je glistavost vdomačena, treba redno vsako leto tako ravnati in sicer vselej, kadar se zapazijo znamenja te bolezni. Odpadle gliste moramo sežgati, da se ne zaplodé, kajti zrela samica ima neštevilo jajčic v sebi. Pa ne samo za zdravljenje, ampak tudi za dobro hrano moramo skrbeti, da se žrebe preveč ne posuši. Pokladajmo mu mlade detelje, korenja, najboljšega ovs, prav dobrega, nalašč za žrebeta odbranega sena in pa po malem kuhinjske soli in kravjega mleka.

* *

Kose in srpe nabrusimo veliko bržé, kakor po navadnem načinu, če jih položimo 30 minut, preden jih rabimo, v vodo, katerej smo primešali $\frac{1}{2}$ odstotka koncentrovane žveplene kisline. Če potegnemo potem po njih z mehkim peščenikom, bode rezina skozi in skozi enakomerno nabrušena. Če poteži orodje dalje časa v vodi napojeni s kislino, nič ne dé, samo da je potem prav dobro obrišemo.

Karbolna kislina je po skušnjah angleških živinorejcev izvrstno sredstvo, katero obvaruje krave, da ne povržejo. V gorki vodi pomehčanim pšeničnim otrobom primešaj, ko začneš kravo zdraviti, manj od pol onče — kakih 15 gramov navadne, čiste karbolne kisline. Polagoma pomnoži potem pridevek karbolne kisline do pol onče; več ne treba jemati, ker sicer ne bo hotela krava užiti otrobne zmesi. Če se pogostoma godi, da krave v katerem hlevu povržejo, naj se jim po trikrat na teden poklada omenjena zdravilna krma. Karbolna kislina razkuži kravji želodec in tedaj ohrani zdravo živino.

* * *

Svinjska kuga se je pred nekaterimi tedni vnela v prašičji redilnici v Budapešti, v katerej je bilo vedno po 150.000 prascev in več. Od tam so jo zanesli tudi na Dunaj in v druge kraje. V prihodnji številki priobčimo ukaz, ki ga je izdalo vis. c. kr. ministertvo v namen, da se zabrani razširjanje te v Avstro-Ogerskej čisto nove, nevarne kuge.

Svinjska kuga je veliko bolj nalezljiva od ušena; večina napađenih živali pogine. Razširja se pa po kupčiji, po prekupeih, skopitarjih, posebno pa po guoju, ki prihaja iz okuženih svinjakov; in tudi po mesu in odpadkih bolnih ubitih prascev se širi kuga. Meso okuženih živalij je tako, kakor bi bilo kuhano, in je škodljivo človeškemu zdravju.

Bolezen je nekaka pljučna in čreвна vnetica; pogostoma prizadeva tudi obisti in scala. Ona se ne pojavlja vselej enako, ampak drugače, kadar se bolezen bolj poloti pljuč in zopet drugače, kadar ima glavni sedež v črevah. S početka boleznij pojema živalim veselje do jedi, loti se jib žeja, oslabé in omahavajo v hoji; noge so kakor trde, stopinje kratke. Prasci polegajo radi, zarivajo se pod steljo in ne ustajajo radi, krulijo redko kdaj in hripavo, pokašljejejo, sopejo naglo in pri tem se jim giblje trebuh.

Med boleznijo bljuvajo ali pa imajo nekako krvavo grižo. Do zdaj še ni znano nobeno izdatno zdravilo proti tej bolezni, zato je treba ravnati se po postavnih predpisih, katere priobčimo prihodnjič.